

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

28. De vi, potestate & effectu co[n]iunctionis copulatiuæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Nonò queritur, quid sit dicendum, si Titius ita testetur: Haeres meus reddat mille aureos Caio, si vnam ex meis tribus filiabus vxorem duxerit, An electio sit Caij, ita vt quam maluerit ducens, ius acquirat ad mille: Item si vna, vel etiam altera filia recuset ei nubere, cum tamen ipse velit eam vxorem ducere, & tertiam sibi in matrimonium iungere renuat, vtrum ius acquirat ad mille? Aiuunt quidam, haeredem debere mille Caio soluere, si vnam, quam ipse maluerit, velit in matrimonium ducere, & per ipsum non steterit, quo minus eam duxerit, eo quod in disunctis satis est si vnum sit factum: quemadmodum si Titius promittat Caio mille, si in Capitolium ascenderit, vel in montem Coelium, sufficit, si vnum fecerit, & electio est Caij, cui sunt mille promissa; ergo pari ratione Caij est eligere vnam ex tribus, quam maluerit, in vxorem: & cum vnam elegerit, & illa recuserit, nec per ipsum steterit, quo minus illam duceret, ius ad mille acquisisse censetur, nec propterea debet alteram ducere. sicut si idem Caius, vellet in Capitolium ascendere, sed ab ascensu prohiberetur, ius ad mille acquireret, etiam si in montem Coelium nollet ascendere, quoniam per ipsum non stetit, quin in Capitolium conscenderet. Alij verò sentiunt, Caium, si primam, aut secundam Titij filiam vxorem non duxerit, eo quod vtraque nuptias respuerit, debere tertiam exposcere, secus, ad mille, nullum ius acquirere: nam si antequam primam, vel secundam petijset, vtraque obijset, deberet tertiam postulare, vt sibi mille deberentur. Ergo etiam si vtraque, Caio petenti, nuptias recuserit, cogitur tertiam petere, vt sibi mille debeantur. Mihi tamen probabilior prima sententia videtur.

Cap. XXVIII.

De vi. potestate, & effectu coniunctionis copulatiuae.

Primo queritur, Quanam proprietate, & vis sit coniunctionis copulatiuae? Respondeo, quemadmodum in disunctis sufficit vnum esse factum, sic in coniunctis verumque esse factum oportet. At verò vt habetur in l. Sapè, ff. de verbo. significatiua, nonnunquam disuncta pro coniunctis, & coniuncta pro disunctis ponuntur.

Secundo queritur, Quandonam coniunctio copulatiua pro disiectiua ponatur? Respondeo: tunc poni, quando coniunguntur duo, vel plura, quae simul vera esse non possunt. Vt si testator dicat, Testamentum meum valeat iure testamenti, & iure codicilli: fieri enim non potest, vt valeat tanquam testamentum, & codicillus: nam in testamento requiritur necessario haeredis institutio, in codicillo verò nulla est institutio haeredis, ergo cum ait testator, vt testamentum valeat iure testamenti, & iure codicilli, perinde est ac si dicat, valeat tanquam testamentum, vel codicillus.

Alius, alia, aliud: dictio est similitum repetitiua. l. Quidam relegatus, ff. de rebus dubijs, Glossa in Authen. Qui semel, c. Quomodo, & quando Index, in verbo Aliud, Archidiaconus cap. vit. de Regularib. in 6. Aliquando tamè ea vox similia non repetit. l. Non solum, ff. de Procuratori. §. Quattuor, & ibidem Glossa verb. Creditores. Item,

in l. i. ff. de constituta pecunia, §. Debitum, Glossa in ca. Canonum unius d. 56. & alia Glossa in c. Sedes, de rescri. in verbo Maiores, ad finem, & Glossa in l. In casu, ff. De Minorib. verbo Competere, vnde in Authen. de Mandatis Principum, §. Oportet, collat. 3. dicitur: Nulla alia actio nisi officium Iudicij; & tamen officium Iudicij non est actio. In Authen. vt defuncti, seu funera eorum, collat. 5. in principio, sic est: Milites, & seruos alios plurimos: & tamen serui, milites esse non possunt. l. Super seruis, c. Qui militare possunt, vel non possunt lib. 12. Imò in sacris etiam literis nomen Alius aliquando non est similitum repetitiuum. Ducebatur, ait S. Lucas, alij duo ne quam cum eo, nisi dicas Euangelistam more vulgi locutum fuisse. ducebatur enim Christus ad crucifigendum tanquam improbus, & nequam falsa opinione Iudeorum impiorum.

Modicum sine Minimum. Saepè in Iure tum civili, tum Canonico ponitur. Legimus enim, de minimis non esse curandum, in l. Scio, ff. de Restitutio. in integrum, Modicum excessus non attenditur, l. Continuum, ff. De verbo. obligati. Paruum interuallum non obest, l. Duos, §. Duo, ff. de Duobus res. Modica res Simoniam non inducit. c. Esti quaestiones, de Simonia, Glossa in cap. Statutum, §. Insuper, de Rescri. in 6. verb. Consoni, & in ca. Reuerat, de consecra. d. 2. in verb. Mortui, Ob rem modicam non datur actio. l. Si oleum, ff. De dolo malo, vnde si statuto caueatur, vt qui vulnerauerit alterum in publico foro, graui poena puniatur, ea poena non debet, qui leuiter percusserit. Solet item statuto praecipere, ne externus in vrbe, vel oppido domum possit acquirere: non impeditur quo minus acquirat domunculam paruum. Praetera statutum est, ne quis plus debito petat, alioqui puniatur. Si Titius plus aequo quid modicum petat, non est cur poenam in statuto positam luat. Sed queri posset, quanam res modica censetur? Arbitrio Iudicis saepe relinquitur, quid sit magnum, quid modicum: nam modicum tempus dicitur aliquando, quod est infra decem dies, immò ipsum quoque decem dierum tempus. l. Praemissus, §. 1. ff. De constituta pecunia, & ibidem Glossa, & alia item Glossa in l. Si debitori, ff. De Iudicij: & tamen teste Glossa, in cap. Praeterea, De ara, & quali. annus habetur interdum tanquam modicum tempus: nempe quia iuxta rerum, & negociorum conditionem, aliquando modicum censetur tempus vnius anni, aliquando tempus duorum mensium. l. 2. c. De secundis nuptijs. Quandoque tempus triginta dierum. l. ff. De itinere actusque privato, illis verbis. Si modo annos, vel modico tempore res sit: id est, non minus quam triginta diebus. Sic ibi. Aliquando, vnius anni tempus, multum, vel magnum censetur. Abbas, c. Plerumque, de Rescrip.

Sciendum est, Minimum vel Modicum, aut magnum aliquid, in vtroque iure ad diuersa relatum ceteri. In c. Esti quaestiones, de Simonia, Pontifex respondet Archiepiscopo Strigoniensi: Cum in accipiendis, & dandis muneribus vna sint maxime attendenda, persona scilicet dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus. Qualitas personarum, vt à quo & cui, videlicet, an à paupere, diuitibus, & conuerso, an item à diuite locupletis datum fuerit: Aestimatio muneris, vt si magis aut parui pretij res data fuerit: Donationis tempus, an in tanta necessitate, an alio tempore conferatur. Si ergo praedictam Cardimalis, & fratris sui personam, & qualitatem personae, non fuit magnum, ab eodem fratre suo vnum episcopus

Cardinali transmitti, quem etiam ioculatori non petenti vir
potens, & tam abundans fore donaret. Verum si temporis
necessitate perpendimus, non alia intentione hoc constat
factum fuisse, quam vt Cardinali subueniret in articulo
necessitatis. Hæc ibi. Et Glossa in c. De Appellationibus.
de Appellat. verb. Minoris. Causa, inquit, minima dici po-
test duorum aureorum, quia ob eam causam non datur actio
de dolo. Si oleum, ad finem, & l. Id est ff. De dolo malo. At
verò in c. ex tuc. De Simonia, sex solidorum donatio
Simoniam inducit, & cap. Plerique, & c. V. sura est, 14.
9. V. sura est quidquid vltra sortem accipitur ex
mutuo. Et Instit. de rerum diuision. §. Gallinarum, actio
datur contra furantem gallinam. Et l. Inimere, ff. De
verbo, signific. ad conficiendum iter viginti milli-
um passuum, dies vnus integer datur: quod si fu-
per sit vnum milliare, quod mille passibus constat,
datur bidduum, ita vt ad iter vnus milliarius, quod
superest conficiendum, dies integer detur.

Animaduertendum igitur est, quando cuncte
certum tempus, mensura, pondus, vel numerus
iure requiruntur ad aliquid faciendum: tunc etiam
si modicum defit ex eo numero, mensura, vel
pondere, ratum non est, quod fit. Et hinc est, vt in
electionibus Magistratum, in quibus certus nu-
merus suffragiorum exigitur, si vel vnum suffra-
gium desideretur, minimè subsistat electio: Item,
testamentum, in quo vnus testis deest, irritum est,
& inane. Præterea, cum statuto cauetur, ne extra
territorium frumentum, vel vinum extrahatur,
pena constituta in extrahentes, ea pena debet-
ur, etiam si vnam tantum vini metretam, vel fru-
menti mensuram aliquis extraxerit. Cum testa-
tor itidem constituit, vt infra decem dies det hæ-
res decem mensuras vini, vel frumenti, alioqui
certam penam soluturus, debet poenam hæres,
etiam si nouem dederit mensuras, non decem. Idem
iuris est, si lex præcipiat, vt quis faciat aliquid de-
cem diebus, non valet, quod facit, etiam si nouem
tantum diebus faciat. Item, si præceptum sit tibi,
vt decem nummos soluas, præceptum non obser-
uas, si nouem solueris, non decem. Statuto ceteri
solet, vt custodes vinearum, agrorum, & sylvarum
deferant ad Iudices omnes reos, certam poenam
lucrituri, nisi id fecerint, in poenam incidunt, etiam si
vnum tantum reum omiserint. Hinc etiam est, vt
sacramenta rata non sint, si, dum conferuntur, v-
num tantum verbum, quod ad substantiam per-
tinet, omittatur: immò si vnus syllabæ omisso
sensum verborum mutauerit corruperitve, col-
latum sacramentum non valet, vt si sacerdos rō
dicat, hoc est corpus meum; sed hoc est cor meū,
quamuis vnā tantum syllabam prætermittat,
quia sensum omnino mutat; Christi corpus non
conficit.

Ex his perspicitur, verum esse, quod Theologi
docent, ob leuitatem, vel prauitatem materiæ,
veniale peccatum, non lethale committi; quale
est furtum vnus assis: quanquam Caietanus. 2. 2.
q. 110. ar. 4. & quidam alij contendunt, leue men-
dacium in sacra peccatorum confessione, vel in
publico iudicio prolatum, lethalem culpam cō-
tinere: & idem Caietan. 2. 2. quest. 89. ar. 7. quem
sequitur Couarru. libr. 1. var. resolut. cap. 1. num. 2. sen-
tiat, eum qui vorum rei minimè violat, vel non
seruat iusiurandum, quo rem exiguam promi-
sit, lethali ter peccare. Vera tamen est communis

cæterorum Theologorum opinio, in his venia-
lem, non lethalem contrahi culpam, vt in duo-
bus primis contra Caietanum defendunt Sot. de
ration. seg. & de reg. secretum. m. 2. quest. 7. concl. 2. Naua.
in cap. Fratres. de penia. dist. 5. numer. 20. Couarru. libr. 1.
variar. resolut. cap. 1. num. 2. & in duobus postremis ca-
sibus docet Sylu. Antoninum sequutus. iur. amen-
tum. 4. q. 1. ad finem, Nauar. in Man. cap. 12. nu. 12. n. 10. &
nu. 40. Sot. lib. de iust. 7. q. 2. ar. 1. & lib. 5. q. 1. a. 7. & q. 2.
4. 3. secus tamen est. cum quis sacram suorum pec-
catorum confessionem faciens, solum cōfiteatur,
se peccasse, quod vnum verbum otiosum dixerit,
& in hoc scienter mentitur: tunc enim peccatum
lethale committit, nō quia in re minima peccat,
sed quia scienter absolutionem à peccatis suscipit,
cum nullam sacramenti materiam præstet:
nam confiteatur peccatum, quod reuera non fecit;
& nullum aliud peccatum exprimit. Si quis itidē
leue mendacium scienter iureiurando cōfirmet,
lethali se peccato cōmaculat, quia Deo magnam
iniuriam facit, qui eum in mendacij quamuis le-
uissimi testem accersit, & inuocat. Aliud verò est,
cum fidem non seruat de re minima datam: tunc
enim non mentitur, quia cum iurans promisit, in
animo reuera habuit, id facere, quod iure iuran-
do promisit. Sed fidelis non est, quia datam fidem
perstringit.

Tempus in iure communi duplex habetur, vt
ait Sylu. in verbo tempus, videlicet, continuum;
quod quidem absque vilo intervallo dierum ac-
cipitur, ita vt numerentur dies festi siue profesti,
siue presens sit, siue absens, reus vel actor, siue sit,
siue nō sit Iudicis copia. l. vlt. c. De prescriptione longi
temporis, & non continuū, & hoc Iurisperiti vti-
le vocant, quia in hoc dies festi non supputantur;
item quia nō habetur ratio dierum, in quibus le-
gitimum subsit impedimentum, vel iusta excusa-
tio absentia, vel morbi, vel alterius causæ. c. Ne
pro defestis, de elect. & Glossa in Clem. 1. De Resiun. in in-
tegrum.

Dubie est quæstio de qua agit Sylu. ar. 2. q. 2.
quando annus debeat intelligi completus, & ex-
actus: & contra, quando inchoatus, & incepsus.
Glossa in Clem. Generalem, de etate, & qualis. commu-
ni consensu comprobata docet, si Leges, vel Ca-
nones tempus statuant cum præpositione, in; &
Ablatiuo, verbi gratia, in anno decimo octauo,
solum requirunt annum inchoatum: Si verò Ge-
nitiuo vtantur, exempli causa, sit hic vel alius tri-
ginta annorum, annum completum postulant.
Præterea vt docet Bartho. in l. Si cuius, de lega. 1. cum
loquuntur per Accusatiuum, & præpositionem,
ad solum inchoatum annum intelligunt. l. Qui fili-
um, ff. ad Trebellianum. Si per accusatiuum cum præ-
positione, per, annum completum accipiunt. l.
Non putabam, & l. Si annos, ff. de conditionib. & demon-
stratio. Alias in odijs, & poenis Leges, & Canones,
annum completum deposcunt: in ijs verò, quæ ad
fauorem, & commodum pertinent, annum incepsus.

Esculenta, & poculenta, in Iure tum Ciuili, tum
Canonico intelliguntur munuscula ad esum, &
potum pertinentia. Iura grauius, & seuerè præ-
cipiunt, ne ij, qui Iudicum, vel Magistratum of-
ficio funguntur munera accipiant; solent enim
munera Iudicum animos excœcare, & corrumpere.

pere. Nihilominus Leges, & Canones non prohibent, Iudices esculenta, & poculenta gratis data accipere. In l. Plebiscito ff. de Officio Præfulis, sic est: Plebiscito continetur, ne quis Præsidum munus, donumve caperet, nisi esculentum poculentumve, quod intra dies proximos prodigatur, & c. statutum, §. Insuper De Rescrip. in 6. habetur. Insuper ut gratis, & cum omni puritate Iudicium coram ipso procedat, nullum munus, vel quicquam aliud, nisi forsitan esculentum, vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis consumi possit diebus. Hæc ibi. Huiusmodi esculenta, & poculenta Xenia vocantur, & iure permittuntur, quia non videntur Iudicum animos mouere, eo quod res modicæ sine ad esum, & potum data. Quæres, quantum temporis spatium intelligant Iura, cum dicunt, ea modica esse, quæ intra proximos dies, vel paucos prodiguntur. Respondet Glossa in c. statutum, De Rescrip. in 6. in verbo Paucis, id Iudicis arbitrio relinqui: Et nihilominus, inquit, duo saltem dies non videntur exclusi. Vnde videtur Glossa triduum intelligere. Habenda etiam est ratio personarum, videlicet, Iudicis, accipientis, & dantis, & consuetudinis, loci, vel patriæ; & rei etiam esculentæ, vel poculentæ, quæ datur, & accipitur.

Cap. XXIX.

De totius Iuris Canonici diuisione.

IVs Canonicum, quod attinet ad libros, quibus scriptum continetur, in quatuor partes diuiditur, in Decretum videlicet, Decretales, Sextum, & Clementinas. Decretum, in tres Patres est diuisum: prima pars continet centum distinctiones: Secunda, triginta sex causas habet, quarum singulæ in quæstiones diuiduntur, & quælibet quæstio in capita, at verò Quæstio. 3. causæ trigessimæ tertiæ continet tractatum de poenitentia in 7. dist. per capita diuisum. Tertia Pars Decreti continet tractatum de consecratione in quinque distinctiones distributum.

Solet Decretum citari quatuor modis: Primò sic: *dist. in 1. 26. cap. Acutus*, ita ut Acutus sit principium capituli, quod in ea distinctione continetur. Secundo modo, sic: *17. quæst. 1. cap. Decima*. Tertio modo tractatus de Poenitentia allegatur sic: *De poenit. distinct. 2. c. Septies*. Quarto, Tractatus de Consecra. ita in medium produci solet: *De consec. dist. 1. cap. Vasa*.

Decretales, in quinque libros diuise sunt: in primo lib. agitur de munere, & officio Personarum Ecclesiasticarum; & propterea agitur de Summa Trinitate, & Fide Catholica, quam credere, profiteri, & docere debent Ecclesiastici viri.

De constitutionibus:
De Rescriptis.
De Consuetudine.
De Postulatione Prælatorum.
De Electione, & electi potestate.
De Translatione Episcopi, vel electi.
De Auctoritate, & vsu Pallij.
De renunciatione.
De supplenda negligentia Prælatorum.
De Temporibus ordinationum.
De scrutinio.

De ordinatis ab Episcopo, qui resignauit Episcopatum.
De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.
De sacra Vnctione.
De Sacramentis non iterandis.
De filijs Presbyterorum ordinandis, vel non.
De seruis non ordinandis, & eorum manumissione.
De obligatis ad ratiocinia, ordinandis, vel non.
De corpore vitiatis ordinandis vel non.
De Bigamis non ordinandis.
De Clericis peregrinis.
De Officio Archidiaconi.
De Officio Archipresbyteri.
De Officio Primicerij.
De Officio Sacristæ.
De Officio Custodis: De officio Vicarij.
De Officio, & Potestate Iudicis delegati.
De Officio Legati.
De Officio Iudicis ordinarij.
De Officio Iudicis.
De Maioritate, & Obedientia.
De Treuga, & Pace.
De Pactis.
De Transactionibus.
De postulando.
De Procuratoribus.
De Syndico.
De ijs, quæ vi, metusve causa fiunt.
De in integrum restitutione.
De alienatione iudicij mutandi causa facta.

LIBRO secundo agitur de iudicijs, & ijs, quæ ad iudicia pertinent: cuius Tituli sunt:

De Iudicijs.
De Foro competenti.
De Libelli oblatione.
De Mutuis obligationibus.
De Litis contestatione.
Vt lite nõ contestata non procedatur ad testium receptionem.
De Iuramento calumnizæ.
De Dilationibus.
De Ferijs.
De Ordine Cognitionum.
De Plus petitionibus.
De causa possessionis, & proprietatis.
De Restitutione spoliatorum.
De Dolo, & Contumacia.
De eo, qui mittitur in possessionem, causa rei seruandæ.
Vt lite pendente nihil innouetur.
De sequestratione possessionis, & fructuum.
De Confessis.
De Testibus, & Attestationibus.
De Testibus cogendis, vel non.
De Fide Instrumentorum.
De Præsumptionibus.
De Iureiurando.
De Exceptionibus.
De Præscriptionibus.
De sententia, & re iudicata.
De Appellationibus, recusationibus, & relationibus.
De Clericis peregrinantibus.
De Confirmatione vtili, vel inutili.